

Nr 990

Av herr Wennerfors, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 27, med förslag till ändringar i regeringsformen, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 27 framföres förslag till partiell författningsreform med ikraftträdande den 1 januari 1971. Förslaget har föregåtts av många års utredningsarbete och propositionen innebär ett fullföljande av den uppgörelse i författningsfrågan som träffats mellan representanter i grundlagberedningen för de fyra demokratiska partierna. Då jag i anslutning till den tidigare debatten anfört vissa betänkligheter till delar av innehållet i denna uppgörelse, vill jag med vederbörlig respekt till nödvändiga sammanjämkningar i en så betydelsefull samhällsfråga ändock framföra några synpunkter.

Min tveksamhet avser företrädesvis förslaget till treåriga valperioder för riksdag, landsting och stads- och kommunalfullmäktige samt att riksdags- och kommunalvalen skall äga rum samma dag (gemensam valdag).

Ursprunget till den svenska kommunala självstyrelsen går mycket långt tillbaka i tiden. Sin moderna uppbyggnad fick den i huvudsak när 1862 års kommunallagar antogs, och den kommunala självstyrelsen är sedan början av nittonhundratalet utformad enligt klart demokratiska principer.

Den kommunala självstyrelsen har haft stor betydelse vid utformandet av det svenska samhället. Det stora flertalet svenskar som varit och är verkamma inom det politiska livet har i det kommunala vardagsarbetet gjort sina första lärospån i den demokratiska skola som kommunerna utgjort.

Under de senaste decennierna har emellertid den kommunala självstyrelsen kommit att skifta karaktär i Sverige liksom i andra demokratiskt styrda länder. Det grundläggande problemet tycks överallt vara detsamma, d. v. s. att den lokala självstyrelsen alltmer kommer i statsmakternas skugga. Uppgifterna minskar i betydelse och kommunen försätts i beroendeställning till staten. Delvis har den lokala kommunalpolitiska debatten påverkats av detta, men att de senare årens kommunalval präglats och dominerats av rikspolitiska frågor beror i högre grad på massmedias — i första hand televisionens — dominans i debatten och propagandan. Det bör dock i detta sammanhang framhållas att detta samband mellan rikspolitiken och kommunalvalen har motiverats med den nuvarande författningens utformning, d. v. s. att första kammarens sammansättning baseras på utgången av de kommunala valen. Förslaget till ny författning innebär emellertid att landstingen befrias från

uppgiften att välja riksdagsmän, varför sambandet icke kan motiveras med sådana skäl.

I anslutning till påpekandet om TV:s dominans i valdebatten kan nämnas att man i Danmark tidigare tagit konsekvenserna av detta förhållande och begränsat den danska televisionens medverkan vid kommunalvalen. När resurserna i så hög grad tillåter televisionens utbyggnad att den kan medverka lokalt och regionalt i nästan obegränsad omfattning hälsas detta med tillfredsställelse. TV:s uppgift som informationsgivare i såväl politiska som partipolitiska frågor till den stora allmänheten är synnerligen betydelsefull.

Jag anser sålunda att skäl talar mot ett samtidigt val av riksdag, landsting och fullmäktige. Att en gemensam valdag är en förutsättning för det naturliga samspelet mellan rikspolitik och kommunalpolitik har icke påvisats. Samspelet, som också anförs i ett remissyttrande, är betingat av andra faktorer och kan inte vara beroende av ett samtidigt val. De lokala frågorna kommer att ännu mer försvinna i den rikspolitiska kampen om riksdagsmajoriteten. Väljarna bör ha reell möjlighet att utkräva ansvar av sina lokala förtroendemän. Hur de lokala frågorna sköts under valperioden och vad partierna begär och får väljarnas förtroende att genomföra bör vara avgörande för kommunalvalens utgång. Väljarna bör inte genom de yttre omständigheterna vid valet, t. ex. en aktuell brännande utrikespolitisk eller försvarspolitisk fråga, påverkas att rösta på samma parti som i riksdagsvalet. Till detta kommer att personvalssynpunkten kan komma att ytterligare minska i betydelse.

Förslaget om treåriga valperioder får ses som en konsekvens av gemensam valdag. Såvitt jag har funnit i handlingarna utgör denna konsekvens det enda skälet för. De skäl som talar mot är många och tungt vägande. Härvid hänvisas emellertid med anledning av denna inbördes sammankoppling i anslutning till partiuppställningens förhandlingstekniskt hårda sammanjämningsprocess till anförda nackdelar i ett flertal remissyttranden.

En partiell författningsreform är synnerligen angelägen. Lika angeläget är att den genomföres i enighetens tecken. Jag är väl medveten om värdet av ett beslut om ett lands författning skall ha mycket långsiktig innebörd. Om önskemål om modifieringar och förbättringar i en snarare framtid än beräknat har en tillräckligt bred partipolitisk förankring torde sådana möjligheter dock kunna prövas.

Vad som redan nu kan vidtagas är emellertid att utreda möjligheterna till stärkande av den kommunala demokratin vid införandet av gemensam valdag i samband med den partiella författningsreformen.

Med stöd av vad som ovan anförts får jag hemställa,

att riksdagen i anslutning till behandlingen av prop. nr 27 i skrivelse till Kungl. Maj:t med beaktande av vad som i motionen anförts måtte anhålla om tillsättandet av en parlamentarisk utredning med uppgift att framlägga förslag till

stärkande av den kommunala demokratin vid införandet av
s. k. gemensam valdag.

Stockholm den 27 februari 1968

Alf Wennerfors (h)

Nr 991

Av herr Werbro, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 27,
med förslag till ändringar i regeringsformen, m. m.

(Lika lydande med motion nr 761 i Första kammaren)

Stockholm den 27 februari 1968

W. Werbro (fp)
